

Nr 294.

Av herr **Hellberg** och fröken **Hesselgren**, *anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av stöd åt insättare i vissa sparbanker, m. m.*

Ehuru det inte saknas skäl som tala för att staten vid den nu inträffade sparbankskraschen borde hålla samtliga insättare skadeslösa likaväl som vid sin tidigare stödaktion åt affärsbanker, som kommit på obestånd, synes det dock vara en övertvägande mening, att i förevarande fall endast en begränsad hjälp från dess sida bör förekomma — utom när vissa särskilda omständigheter äro förhanden som i fråga om förmyndarmedel och skolbarnsbesparingar, för vilka av olika skäl det väl får anses givet att full ersättning bör lämnas. Men på den partiella ersättning, som sålunda kan komma att beslutas, torde det vara berättigat att ställa två fordringar: dels att den inte utmätas allt för njugett och dels att den så långt det är möjligt lämpas efter behovens mer eller mindre ömmande karaktär. Staten bär dock som kontrollant över sparbankerna en dryg del av ansvaret för den olycka som övergått tiotusental medborgare utan deras förskyllan, och den bör då så långt det låter sig göra sörja för att framför allt de hårdast drabbade av dessa må erhålla den lättnad i sitt öde som kan beredas.

Huruvida från denna synpunkt det må anses påfordrat att hjälpgivningen utsträcket även till kommuner, kassor, föreningar och eventuellt andra »juridiska personligheter», är en fråga, som väl på grund av annat initiativ kommer att få prövas av utskottet och riksdagen. För vår del skola vi begränsa oss till några erinringar rörande de av regeringen förordade statsbidragen till enskilda insättare. Det vill nämligen förefalla oss, som om den summariska fördelning av dessa bidrag, vilken, då individuell prövning ansetts på förhand utesluten, föreslagits i propositionen, har gjorts allt för summarisk, så att den för litet svarar mot de verkliga förhållandena.

Enligt vår uppfattning måste strängt fasthållas, att det här gäller *sparmedel*. Sådana äro ju väsentligen avsedda att bereda en viss ekonomisk trygghet för kommande dagar. De ha därför större betydelse för sin ägare i samma mån som de kunna tillgodose detta syfte. En liten summa såsom ett eller ett par hundra kronor har därvid ganska litet värde: den kan inte trygga någon mer än en försvinnande kort tid, och om den förloras, så inverkar det därför knappt märkbart på vederbörandes ställning — en ung kan vanligen jämförelsevis lätt återförvärva den, och en gammal är nästan lika ohjälpt med den som utan den.

När det sedan gäller något större belopp, som i här angivna avseende

kunna betyda något, så få de högst olika värde allt efter ägarens ålder: en person, som befinner sig i sin fulla livs- och arbetskraft, kan jämförelsevis lätt bära förlusten av ett eller annat tusen kronor som han hopsparat, enär han merendels har möjlighet och utsikt att kunna senare ersätta det förlorade och kanske mer än det i framtiden, medan däremot en utarbetad åldring, som mister samma belopp, knappast kan hoppas få det ersatt och så blir prispiven å den hjälplösa fattigdomen.

Erkännas nu berörda förhållanden: de små beloppens relativa värdelöshet och ålderdomens särskilt ömmande belägenhet i här förevarande fall såsom faktiska och obestridliga, så framgå ur dem vissa normer för hjälpaktionen:

De minsta insättarna, förslagsvis de som hade att fordra t. ex. högst 150 kronor, skulle kunna avföras från ersättningslistorna — det kan låta obarmhärtigt, men är det inte i verkligheten — det avser tvärtom att under en begränsad hjälpaktion förebygga obarmhärtighet i de verkligt ömmande fallen. Eller de kunde åtminstone få nöja sig med en låg utdelning t. ex. 30 procent. I varje fall kunde de yngre av dem utan nämnvärt förfång behandlas så. Men det är både givet och känt att dessa minsta insättare äro mycket talrika. Skulle de få ersättning efter regeringens förslag — 60 procent — komme det därför att förorsaka statskassan mycket betydande utgifter — till liten eller nästan ingen nytta.

Säkert kunde dessa utgifter, om de helt eller delvis inbesparades här, kunna förbehållas till en vida bättre användning, om i stället en högre ersättningsprocent bestämdes för åldringarna. Lämpligen skulle för insättare, som ha fordringar upp till 3,000 kronor, kunna fastställas full ersättning när de fyllt 65 år, 75 procent när de befinna sig i åldern mellan 65 och 55 samt 50 procent när de äro under 55. För belopp, som överskjuta 3,000 kronor, kunde upp till 5,000 kronor procentalen för de tre nämnda åldersgrupperna sättas till respektive 75, 50 och 40 procent. Även en tredje grad ovanför 5,000 kronors behållning (med någon gräns uppåt) kunde, om så finnes skäligt, fastställas med lägre procentskala (exempelvis 50, 40 och 30) för samma åldersgrupper. Då sparbankerna ju i sina listor över insättarna ha dessas födelsedata antecknade, torde det inte vara förenat med nämnvärt besvär att uppdelna dem i åldersgrupper, helst efter jämt kalenderår.

Skulle det emellertid anses för besvärligt med 3 åldersgrupper, så kunde 2 fastställas med 60 år som skiljegräns och förslagsvis procenttalen 80 och 60 respektive för den lägre beloppskategorien (3,000 kronor och därunder) samt respektive 60 och 40 för den högre (för den del av beloppet som faller mellan 3,000 och 5,000 kronor.)

Det synes oss vara uppenbart, att en sådan användning av statsmedlen som den nu föreslagna skulle göra större nytta än den regeringen föreslagit. Vad som framför allt i största möjliga utsträckning bör räddas är de gamlas under en följd av år träget hopskrapade blygsamma besparingar till hjälp under kraftlöshetens tunga dagar. De andras inestående medel

äro i jämförelse med dessa mindre angelägna. Och särskilt de minsta sparbeloppen, vilka sannolikt i de flesta fall härröra från yngre, kunna, som förut framhållits, inte tillmätas någon större betydelse.

Givetvis är det svårt eller omöjligt för enskilda motionärer att i ett fall som detta beräkna, vilka utgifter deras förslag komme att medföra. Det måste lämnas åt vederbörande utskott att beräkna och avväga. Men därvid bör enligt vår mening fasthållas, att någon höjning av statsbidragen utöver regeringsförslaget inte bör verka avskräckande — de som äro nog lyckliga att ha undgått varje känning av sparbankskonsekvensen ha sannerligen ingen anledning att beklaga sig över en nästan omärklig höjning av skatten till hjälp för dem som drabbats av hemsökelsen.

Vi få alltså hemställa,

att riksdagen måtte i den utformning, som utskottet torde verkställa, vidtaga de ändringar i den kungl. propositionen nr 229, som angivits i ovanstående framställning.

Stockholm den 26 april 1929.

Mauritz Hellberg.

Kerstin Hesselgren.